

УДК 37.018.46

Тетяна Дрожжина

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ ЗАКЛАДУ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

А Розглянута модель формування та розвитку професійної майстерності викладачів закладу післядипломної педагогічної освіти. Висвітлені компоненти, що складають вказану модель.

Ключові слова: педагогічна майстерність викладача закладу післядипломної педагогічної освіти, компоненти моделі розвитку педагогічної майстерності, якість освіти.

Татьяна Дрожжина. Развитие профессионального мастерства преподавателей учреждения последипломного педагогического образования.

А Рассмотрена модель формирования и развития профессионального мастерства преподавателей учреждения последипломного педагогического образования. Раскрыты компоненты, которые составляют указанную модель.

Ключевые слова: педагогическое мастерство преподавателя учреждения последипломного педагогического образования, компоненты модели развития педагогического мастерства, качество образования.

Tetiana Drozzhina. Development of teachers' professional skills in the in-service teachers training institutions.

S Paper presents the model of the development of teachers' professional skills in the in-service teachers training institutions and describes its components.

Key words: pedagogical skills of the in-service training institutions teacher, components of the model of pedagogical skills development, the quality of education.

Актуальність проблеми. Вітчизняна система освіти на сучасному етапі розвитку знаходиться на шляху якісної трансформації й одним із пріоритетних завдань у цій галузі. Відповідно до галузевої Концепції розвитку неперервної педагогічної освіти основним завдання є оновлення підготовки науково-педагогічних кадрів, здатних ефективно працювати з педагогами на курсах підвищення кваліфікацій в умовах сучасної української педагогічної дійсності [1].

Викладач системи післядипломної педагогічної освіти для ефективного виконання, покладених на нього завдань щодо оновлення, поглиблення, розширення знань слухачів, ознайомлення їх із новітніми тенденціями розвитку вітчизняної та світової освітніх систем, сучасними освітніми технологіями, побудованими на основі компетентнісного підходу, останніми досягненнями науки викладання має бути відповідно підготовлений, розуміти особливості роботи з дорослою аудиторією педагогів-професіоналів на основі андрагогічного підходу; йому має бути притаманний певний комплекс особистісних якостей.

Необхідно також зауважити, що викладачів для системи післядипломної педагогічної освіти спеціально не готують у жодному вищому навчальному закладі. Тож набувати відповідний досвід

педагогічної діяльності щодо навчання педагогів-професіоналів викладачі мають самостійно, шляхом самоосвіти, стажування, аналізу освітніх подій, вивчаючи досвід своїх колег.

Аналіз практики свідчить про значні проблеми, що пов'язані з набуттям викладачами закладів післядипломної педагогічної освіти належного рівня педагогічної майстерності для забезпечення відповідної якості навчання на курсах підвищення кваліфікації та існуючою системою їхньої підготовки та подальшого розвитку, а саме:

– вимогами до якості діяльності викладачів системи післядипломної педагогічної освіти та фактичною відсутністю системи їхньої підготовки на державному рівні;

– рівнем професіоналізму викладачів, якого потребує система післядипломної педагогічної освіти, та станом викладання на курсах підвищення кваліфікації;

– вимогами Державних стандартів до якостей знань учнів і реальними результатами їх завоювання;

– Державними стандартами загальної середньої освіти в Україні, побудованими на засадах компетентнісного підходу та навченістю вчителів щодо сучасного їх наповнення;

– новим змістом навчальної роботи та застарі-

лістю форм і методів навчання слухачів на курсах підвищення кваліфікації.

Ураховуючи ці особливості, стає очевидним, що сучасний викладач системи післядипломної педагогічної освіти має володіти комплексом властивостей особистості, що забезпечують високий рівень самоорганізації професійної діяльності. До таких важливих якостей відносяться: гуманістична спрямованість діяльності викладача, його професійні знання, педагогічні здібності та педагогічна техніка, що базується на засадах андрагогіки.

Розуміння необхідності нових підходів до навчання педагогічних і керівних кадрів на курсах підвищення кваліфікації робить актуальним питання формування та розвитку педагогічної майстерності викладача системи післядипломної педагогічної освіти, а також оновлення способів розвитку педагогічної майстерності у системі післядипломної педагогічної освіти з точки зору їх особливого призначення.

Підняття на новий рівень якості післядипломної педагогічної освіти, плідне продовження реформ у системі освіти видається можливим тільки за умов якісного підняття рівня педагогічної майстерності викладачів. Таким чином, спеціально організована діяльність щодо підвищення рівня педагогічної майстерності викладачів системи післядипломної педагогічної освіти є проблемою важливою і невідкладною для розв'язання.

Аналіз освітніх досліджень і публікацій. Вивченню професійної діяльності викладача вищої школи і системи післядипломної освіти присвячена значна кількість досліджень. Вивченню питання діяльності викладача як андрагога присвячені роботи С. Вершловського, М. Громкової, С. Змейова, І. Колеснікової, А. Кузьмінського, Н. Протасової, Т. Сорочан, Г. Сухобської та ін. Питанню педагогічних здібностей приділяла велику увагу Н. Кузьміна. Теоретичні засади формування педагогічної майстерності викладача вищої школи розроблені в працях Я. Коменського, І. Дістервега, К. Ушинського, А. Макаренка, О. Захаренка, А. Архангельського, І. Зязюна. Різні підходи до сутності педагогічної майстерності викладача вищої школи розглядали Г. Бондаревська, В. Сластьонін, В. Міжеріков, О. Морозова.

Виклад основного матеріалу. Для системного розвитку педагогічної майстерності викладачів вважаємо за необхідне створення практично-дієвої моделі формування та розвитку педагогічної майстерності викладача закладу післядипломної педагогічної освіти, яка буде відображати сенс поняття «педагогічна майстерність», що являє собою функціонуючу систему знань, навиків, умінь, психічних процесів, якостей особистості, що забезпечують виконання завдань навчання слухачів [2].

Серед факторів, які суттєво впливають на якість освіти, необхідно враховувати такі: потреба соціуму у випереджальних змінах освітніх систем із метою підвищення конкурентоздатності

кінцевого освітнього продукту на ринках праці; суттєве зростання вимог до людського капіталу при переході країн до постіндустріального розвитку інноваційного типу; процеси оновлення у світовій освіті, пов'язані з новітніми ідеологіями, технологіями та організацією освітнього процесу.

Необхідно зазначити як принципово важливий фактор: сучасні освітні системи розвиваються в руслі програмно-цільового та проєктивно-ресурсного підходів. З цієї точки зору кваліфікований людський ресурс (учителі, викладачі) набуває особливого значення у зв'язку з ідеєю неперервної, відкритої і мобільної освіти. Гостроактуальним є завдання побудови теоретико-експериментальних прогнозованих моделей компонентів системи неперервної педагогічної освіти і, в першу чергу, моделі формування та розвитку педагогічної майстерності викладача.

На сучасному етапі розвитку системи освіти та її реформування особливого значення набуває визначення шляхів розвитку педагогічної майстерності педагогічного та викладацького складу закладів освіти.

Важливе місце у професійній діяльності викладача закладу післядипломної освіти займає набуття досвіду втілення у практику ідей андрагогічного підходу, що допомагає розробити і запровадити технології та методики навчання педагогів із урахуванням традицій підвищення кваліфікації педагогічних кадрів в Україні.

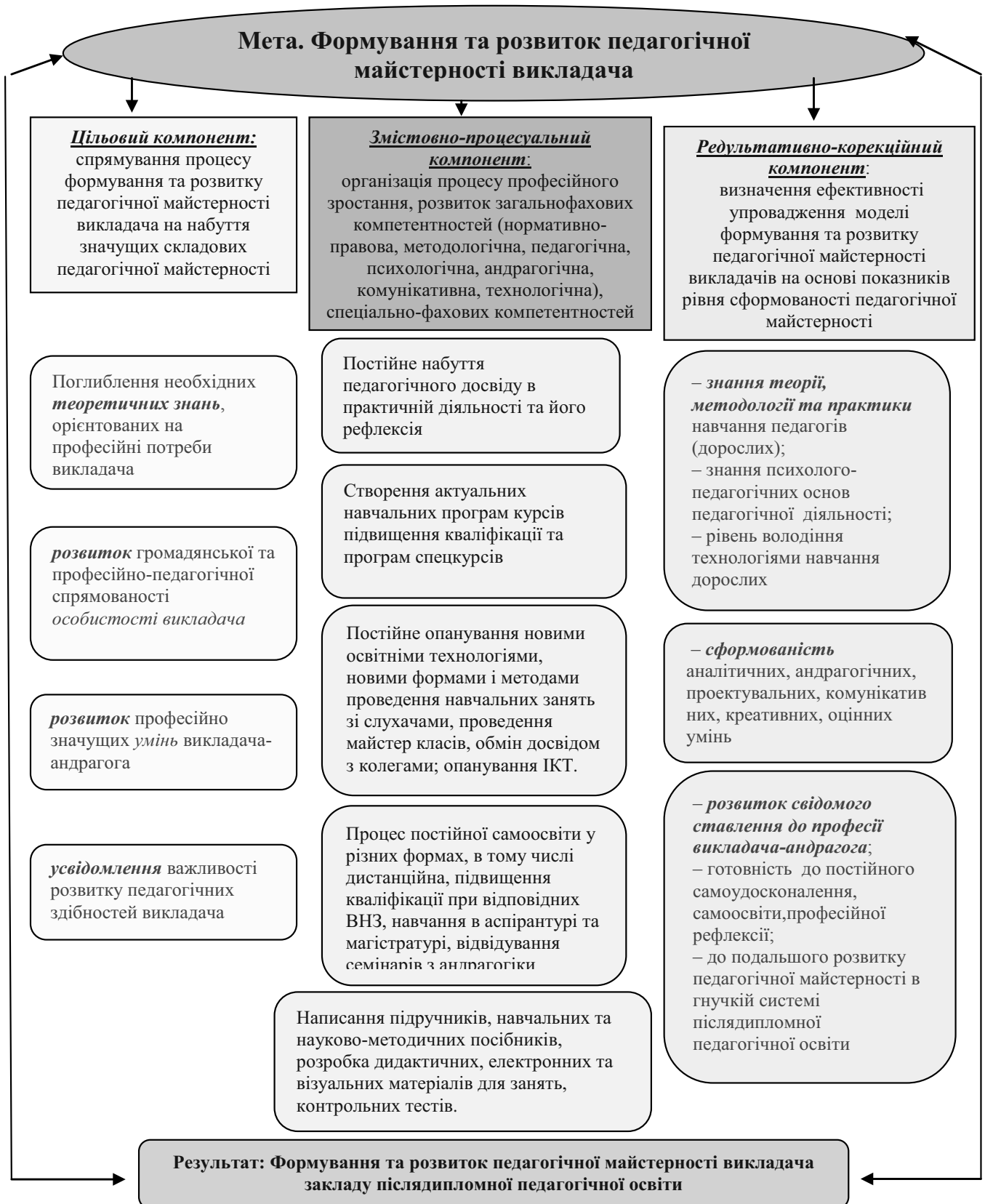
У процесі здійснення професійної діяльності викладачем збільшується обсяг знань, формуються професійно значущі особистісні якості, накопичується педагогічний досвід. Для підвищення професійного рівня важливо, щоби ці складові об'єднувалися в діяльності. Так відбувається їхнє злиття в педагогічному досвіді. І чим більше він «вбирає в себе» знання та особистісні якості, тим більше він виступає як сплав знань, навиків, умінь і особистісних професійно значущих компонентів, тим вище рівень здійснюваної педагогічної діяльності.

Майстерність викладача закладу вищої школи – це високе мистецтво здійснення навчальної діяльності на основі знань, особистісних якостей і педагогічного досвіду [3], що виявляється в комплексному вирішенні завдань післядипломної педагогічної освіти.

Таким чином, основи педагогічної майстерності можуть бути сформовані у кожного викладача. І вони будуть слугувати тим базисом, який дасть змогу піднятися на вищий рівень педагогічної майстерності.

Розроблена в Харківській академії неперервної освіти модель формування та розвитку педагогічної майстерності викладача закладу післядипломної педагогічної освіти має цільовий, змістовно-процесуальний і результативно-корекційний компоненти (рис.1).

Цільовий компонент моделі включає соціально-ціннісні орієнтири та цілі процесу формування та розвитку педагогічної майстерності викладача за-

➔ **Рис.1.** Модель формування та розвитку педагогічної майстерності викладача закладу післядипломної педагогічної освіти

кладу післядипломної педагогічної освіти, основою якого є набуття значущих складових педагогічної майстерності.

Змістовно-процесуальний компонент моделі включає плани та програми підвищення кваліфікації викладачів, які відбивають специфіку процесу підвищення кваліфікації викладачів закладів післядипломної педагогічної освіти на базі провідних вищих навчальних закладів, які розроблені з урахуванням можливостей використання бази підвищення кваліфікації щодо ознайомлення з новітніми тенденціями розвитку науки викладання. Крім того, важливою змістовною складовою моделі є ґрунтовні плани викладачів щодо власної самоосвітньої діяльності, оволодіння сучасними андрагогічними технологіями навчання дорослих, оновлення психолого-педагогічних знань.

В організації та здійсненні навчального процесу підвищення кваліфікації педагогічних працівників використовуються андрагогічні освітні ресурси й адаптовані до навчання дорослої аудиторії технології та підходи навчання студентської молоді: різноманітні навчальні педагогічні ігри (А. Андрасян, Н. Анікеєва, І. Будас, К. Грос, Н. Еса, І. Кислинська, М. Кларін, Г. Селевко, Г.Топчій та ін.), технологія розвивального навчання (Є. Хилько), музейна та театральна педагогіка, проблемно-задачна технологія навчання (П. Решетник). Для слухачів курсів підвищення кваліфікації створюються педагогічні умови формування раціонально-критичного мислення (К. Костюченко).

Подібний підхід відповідає вимогам Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, а саме: «впровадження принципу неперервності освіти, навчання протягом життя» у систему перепідготовки працівників і підвищення їх кваліфікації; «удосконалення системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації педагогічних, науково-педагогічних кадрів системи освіти» [4].

Крім того, змістовно-процесуальний компонент моделі формування та розвитку педагогічної майстерності викладача відбиває розмаїття способів діяльності викладача, а саме: базисом слугує постійне набуття педагогічного досвіду в процесі викладацької діяльності, розроблення та проведення різних форм занять зі слухачами – лекцій, тренінгів, ділових та імітаційних ігор, майстер-класів тощо. Важливе місце посідає процес обміну досвідом під час проведення конференцій, семінарів, методичних нарад, а також власна система самоосвіти, дистанційне навчання на різних курсах, семінарах відповідно до особистих потреб і вподобань викладача.

Результативно-корекційний компонент передбачає визначення ефективності запровадження моделі формування та розвитку педагогічної майстерності викладача закладу післядипломної педагогічної освіти за певними методиками; відстеження динаміки змін в особистісних якостях викладачів, які мають важливе значення в струк-

турі педагогічної майстерності; своєчасне коригування процесу, а також методів і засобів їх досягнення. Створені такі умови викладачеві: оцінити власну викладацьку професійну діяльність; обрати стратегію подальших дій, виходячи з адекватної оцінки самого себе та конкретної ситуації; проводити самоаналіз розвитку особистісних якостей, їх адекватного використання та самовдосконалення з метою корекції процесу зростання рівня педагогічної майстерності; здійснювати моніторинг ефективності власної викладацької діяльності.

Реалізація зазначеної моделі формування та розвитку педагогічної майстерності викладача закладу післядипломної педагогічної освіти спрямована на розв'язання таких завдань:

- розроблення та впровадження в практику закладів післядипломної педагогічної освіти програми роботи щодо формування та розвитку педагогічної майстерності викладача;

- широке використання різних форм самоосвіти для розвитку педагогічної майстерності, що надає ширші можливості для самостійності в виборі курсів, семінарів відповідно до професійних потреб і проблем, дає можливість ознайомитися зі кращими зразками в галузі післядипломної освіти в тому числі;

- добір методів і прийомів групової взаємодії між колегами – викладачами, побудова ефективної професійної комунікації, в тому числі взаємодії в професійних мережевих спільнотах;

- визначення кращих практик професійно-педагогічної діяльності викладачів у процесі навчання слухачів на курсах підвищення кваліфікації, популяризації ефективного педагогічного досвіду викладачів і досягнень на шляху розвитку педагогічної майстерності;

- визначення кращих продуктів науково-методичної діяльності викладачів як їх важливої сфери діяльності: програмних продуктів, підручників, навчально-методичних посібників;

- відстеження динаміки тенденцій формування та розвитку педагогічної майстерності викладачів закладу післядипломної педагогічної освіти.

Таким чином, виходячи з поставлених завдань, визначені умови ефективності реалізації моделі формування та розвитку педагогічної майстерності викладача закладу післядипломної педагогічної освіти: постійне набуття педагогічного досвіду та професійна рефлексія; спрямованість на неперервний самоосвітній професійний розвиток; розвиток професійно значущих особистісних якостей викладача; упровадження діагностичного інструментарію; забезпечення визначення та поширення ефективних педагогічних практик викладачів закладу післядипломної педагогічної освіти.

Література

1. Галузева Концепції розвитку неперервної педагогічної освіти [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://osvitha.ua/legislation/Ser_osv/36816/
2. Зязюн І.А. Основи педагогічного мастерства. – Київ, 1987.
3. Кузьмінський А.І. Педагогіка вищої школи : навч. посібн. / А.І. Кузьмінський. – К. : Знання, 2005. – 486 с.
4. Указ Президента України №344/2013 «Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/ru/documents/15828.html>